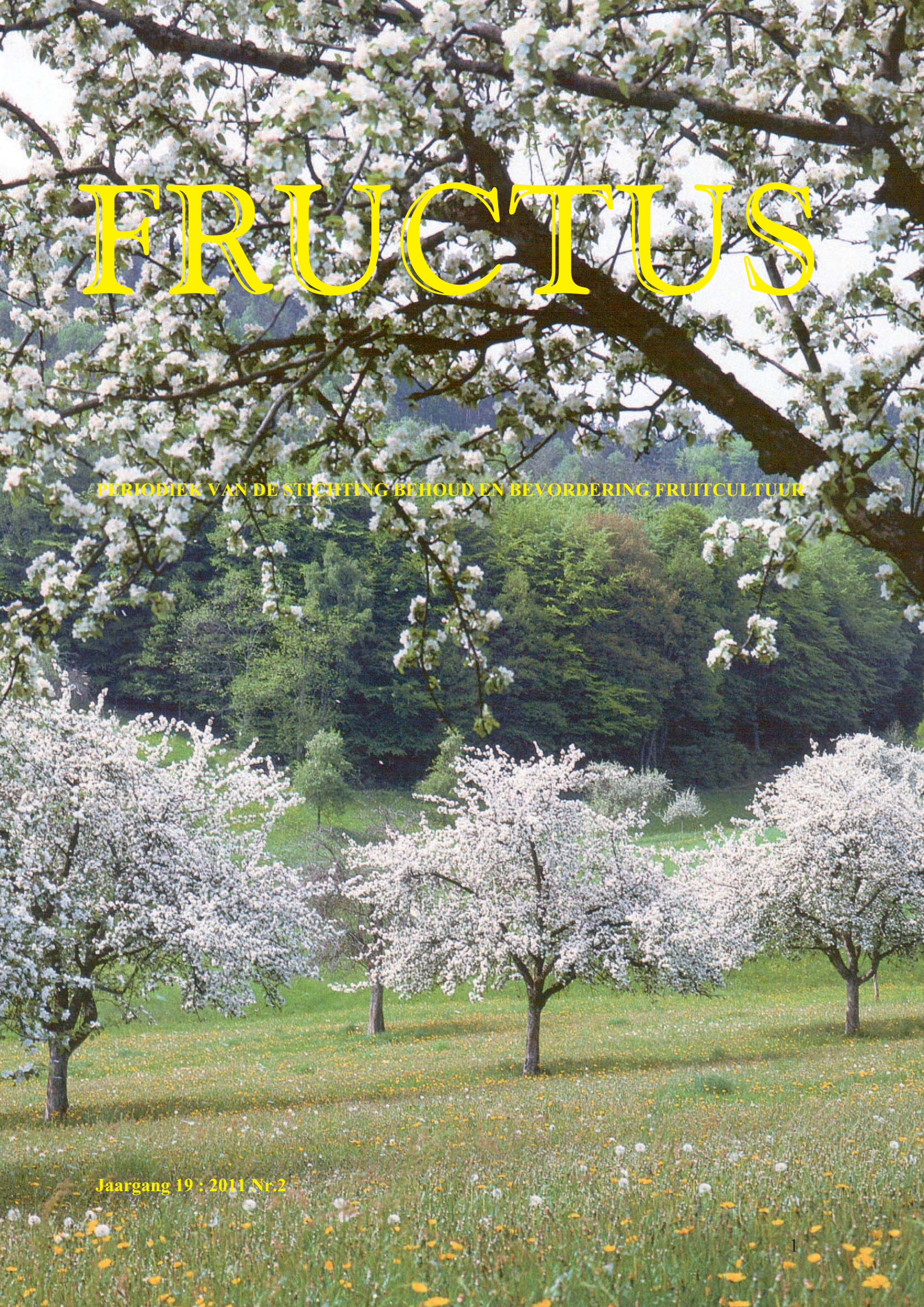

FRUCTUS

PERIODIEK VAN DE STICHTING BEHOUD EN BEVORDERING FRUITCULTUUR

Jaargang 19 : 2011 Nr.2

Colofon

Fructus: jaargang 19 : 2011 nr. 2

Inhoud

Daar is de lente weer, de bloesem knalt eruit!	1
Colofon	2
Agenda	3
Kolommetje.	3
Mededelingen.	4
Lektuur	5
Mangostan	6
Smullen van onkruid	8
Geleide bomen	13
Nieuwe appelrassen.	17
Hof te Dieren	18
Vrijwilligers van de Stichting 'Het Olde Ras'	21
Ecologische betekenis van hoogstam-boomgaarden in het landschap	24
Bijzondere vruchten Golden Japan, Monsieur Hâtif en Nectarine-pruim .	30
Gedicht	31
Gouwe ouwe	31
Advertenties	32

Wat beoogt de stichting?

De stichting wil de Fruitcultuur behouden en stimuleren. Hieronder wordt verstaan dat de stichting die activiteiten zal organiseren die nodig zijn om de gestelde doelen te bereiken. Zoals bijvoorbeeld: voorlichting geven omtrent aanplantingen, snoeien, bemesten, natuurlijke bestrijding van ziekten enz. Elke abonnee kan vragen betreffende deze zaken aan de stichting stellen. Voor antwoord steeds een geadresseerde en gefrankeerde enveloppe voor antwoord bijsluiten. U kunt ook per Email vragen stellen.

De stichting geeft sinds begin 1993 een kwartaaltijdschrift, genaamd '**Fructus**' uit. Een ieder kan een eigen artikel hierin schrijven of een idee hiervoor voorstellen. De stichting geeft verder een uniek losbladig systeem uit, waarin oude, nieuwe en bijzondere fruitrassen met foto's in kleur worden afgebeeld en uitvoerig beschreven. Vele van de afgebeelde fruitsoorten in deze losbladige uitgave, zijn nog nooit afgebeeld. Verder geeft de stichting nog diverse lectuur uit over de fruitteelt. Het tijdschrift wordt aan iedere abonnee, donateur, subsidiegever en begunstiger verstrekt, hoe wordt men abonnee, donateur, subsidiegever of begunstiger? Maakt men minimaal Euro 25,— per jaar over (buitenland Euro 34,—) op een van de boven vermelde rekeningen dan ontvangt men alle uitgaven van dat jaar van het tijdschrift '**Fructus**', franco thuis. Men kan het losbladig systeem ontvangen door minimaal Euro 50,— per jaar (buitenland Euro 60,—) over te maken op een van de boven vermelde rekeningen van de stichting. Iedere abonnee, donateur, subsidiegever en begunstiger heeft altijd gratis toegang tot de museumtuin, bijeenkomsten, lezingen, tentoonstellingen enz.

Administratie-gegevens:

Stichting 'Fruitcultuur'
Postbus 83 NL - 6980 AB Doesburg

Algemeen tel.nr. tot 20.00 uur 06 51268802

Postgiro: 238 51 93 - IBAN: NL 36 PSTB 0002 3851 93.
BIC: PSTBNL21.
RABO - bank: 31.50.94.729 - IBAN: NL 07 RABO 0315 0947 29. BIC RABONL2U.

Internet: www.tolderas.nl
Email: fructus@scarlet.nl

Fructus verschijnt eenmaal per kwartaal: omstreeks eind januari, april, juli en oktober.

Abonnementen:

Prijs: Euro 25,— per jaar.
Buitenland Euro 34,— per jaar.
Losse nummers Euro 7,—.
Losse nummers bij toezending Euro 9,—.
Losbladig systeem Euro 50,— per jaar.
Buitenland losbladig systeem Euro 60,— per jaar.
Inclusief verzendkosten, bij vooruitbetaling.
Betaling door overmaking van het bedrag op een van bovenvermelde rekeningen.
Abonnementen lopen van januari tot december.
Opzegging abonnement, schriftelijk voor begin nieuwe jaar.
Advertentietarieven op aanvraag.

Vormgeving, opmaak, initiatief, idee en titel © 1993 :
Bennie Giesen.

Zonder voorgaande schriftelijke toestemming van de stichting mag niets uit deze uitgave, op welke manier dan ook, vermenigvuldigd worden.

Alle foto's, tekeningen enz. in dit tijdschrift zijn van de stichting, tenzij een andere herkomst hierbij is vermeld.

ISSN nummer : 0929-6395 - 'Fructus'.

ISBN nummer : 90-802076-2-4 - losbladig systeem.

'Beschrijvingen en afbeeldingen van fruitgewassen voorkomend in Nederland'.

Museum en museumtuin 't Olde Ras

Gevestigd aan de Parallelweg Den Helder 1 - 6982 DV Doesburg.

Agenda 2011

De museumtuin is elke woensdag- en donderdagmorgen van 8.30 - 11.30 uur geopend.

Tot medio april is de tuin ook geopend voor bomenverkoop op zaterdag van 8.30 - 13.00 uur.

Voor speciale rondleidingen vanaf 10 personen kunt u een afspraak maken.

Op 12 t/m 14 november (drie dagen) 2011 van 10.00 tot 17.00 uur, organiseert de stichting weer haar jaarlijkse grote fruitteelttentoonstelling. Houd u deze dat vast vrij, wij verheugen ons op uw bezoek.

Bewaar de adresdrager van dit nummer, het is de abonneementskaart voor 2011.

Kolommetje

OUD EN NIEUW

In ieder nummer van de FRUCTUS, uw eigen fruitlijfblad, staan, naast aardige, leuke, interessante en soms zelfs boeiende artikelen, ook iedere keer weer beschrijvingen van wat oude rassen. Oude rassen, soms aange dragen door bezoekers van de grote fruitshows in november, soms aange reikt door mensen die nog een oude bongerd met prachtige, knoestige hoogstammen achter hun boerderij of huis hebben liggen, soms ontdekt door de enthousiastelingen van de stichting...

Iedere keer voel ik weer wat verwondering maar vooral béwondering als ik die beschrijvingen lees. Natuurlijk is het fantastisch dat al die honderden oude rassen, als een soort cultuurerfgoed, bewaard blijven. Er is al genoeg verdwenen van wat er was, al beseft een nieuwe generatie dat niet of nau welijks.

Die oude rassen kunnen dienen als entmateriaal en om rassen te kruisen. Ze zijn misschien ongevoelig voor bepaalde ziekten en plagen. Maar na tuurlijk zijn het ook prachtige bomen die, weliswaar is onze smaak veran derd in vergelijking tot vroeger maar toch: heerlijke (mooie, grappig gekleurde en vul het verder maar in) vruchten geven.

Als je kijkt wat er nu te koop is op de markt en in de supermarkt dan is het, qua aantal rassen, de moeite niet meer. Het aanbod wordt schraler en schraler en dat gaat in een razendsnel tempo, zeker als je alleen naar de Nederlandse appels kijkt. Cox's Orange Pippin (de naam alleen al) en James Grieve? Je moet er inmiddels naar zoeken! Natuurlijk zijn er een stuk of vijf, zes nieuwe rassen aan de markt. Tjonge, jonge, daar raak ik even van onderste boven (Hopelijk proeft u mijn sarcasme!).

Wat zijn die paar nieuwe rassen in vergelijking met die honderden oude rassen die in de museumtuin staan? HELEMAAL NIETS! Het klinkt hard maar het is zo.

Vandaar mijn bewondering. Bewondering voor al die enthousiastelingen, die in de afgelopen eeuwen met fruit in de weer zijn geweest. Die kruisten en entten, die opgetogen de eerste appel van het door hen gekweekte ras naar huis brachten. Daar stond het hele gezin, moeder nog met haar ge blokke keukenschort om, klaar om van dat wonder een stukje te proeven. De blik van de veredelaar: vinden ze hem lekker of niet? Is het wat? Nou is je eigen gezin niet de meest objectieve beoordelaar, waarschijnlijk juichen ze langer en harder dan bij een appel van de buurman het geval zou zijn geweest maar toch.

Op die manier zijn honderden rassen op de markt gebracht. Gericht of de specifieke grondsoort in de streek, klimaat eigenschappen en wat al niet meer. Heel vaak was de afzet plaatselijk, wie weet bleef het beperkt tot een enkele boom, misschien regionaal, een heel enkele keer landelijk en nog verder.

Peter Kouwenhoven

Vruchten namen raden

Tijdens de Fruitshow in november hebben wij altijd een kleine prijsvraag omtrent appel- en perenamen om te raden. Als prijsje geven we dan een jaarabonnement op Fructus cadeau.

In november 2010 hadden drie personen er elk 1 goed (de eerste Winterjan), na loting kwam Marie Delger uit Brinkheurne als winnares uit de bus. Zij heeft een jaarabonnement gewonnen, gefeliciteerd Maria. Hiernaast de gelukkige winnares.

De goede antwoorden waren;

1 - Winterjan, 2 - Notarisappel, 3 - Ijsbout, 4 - Bramley's Seedling, 5 - IJsdener Klumpke.

Abonnementsbetaling 2011

Ook nu vragen wij de abonnees die het abonnementsgeld over 2011 voor Fructus nog niet hebben voldaan om dit alsnog te doen.

Vriendelijke dank voor uw medewerking.

NLDoet

In het kader van NLDoet vrijwilligersdag hebben wij wederom vele leden op bezoek gehad van de Rotary. Zij kwamen in grote getale en hebben ons vele werkzaamheden uit handen genomen. Zo werd het museumgebouw opgeschilderd, diverse bomen uitgegraven en veel snoeihout werd versnipperd. Alles werd vakkundig onder leiding van onze vrijwilligers uitgevoerd. Allemaal hartelijk bedankt voor jullie medewerking. Hieronder een kleine foto-impressie.

Lectuur

Uitgegeven door de stichting, wilt u een of meerdere van deze werken toegestuurd krijgen. Maakt u dan het betreffende bedrag over op een onzer rekening nummers onder vermelding van de titel(s). Bij de aanschaf van meerdere titels kunt u de verzendkosten nemen van de titel met de meeste verzendkosten. U kunt deze ook verkrijgen bij uw bezoek aan de museumtuin of fruitshow. U bent dan uiteraard geen verzendkosten verschuldigd.

Verder zijn er tijdens de fruitshow nog enkele bijzondere, zeldzame en oude boekjes verkrijgbaar.

Bijzondere recepten:

Edy Riewald. Zesde geheel vernieuwde druk is klaar. Het boekje is uitgebreid met 28 bladzijden met nieuw geplaatste recepten. Prijs Euro 10,—. Inclusief verzendkosten Euro 13,—.

Kersen: Teelt en rassenoverzicht (Uitverkocht)

B.J. Giesen. Teelt van zoete kersen op zwakgroeiende onderstammen. Verder een rassenbeschrijving van zoete- en zure kersen. Hier staan 1718 kerserassen in beschreven met nog 1108 synoniemen. Nog steeds het boek en handleiding voor de teelt van zoete kersen welke teelt nog steeds opleeft. Prijs Euro 16,—. Incl. verzendkosten Euro 19,—.

Perenregister:

Peter Engelsman & Bennie Giesen. Er staan 3307 pererassen vermeld in het register. Daarnaast worden nog 2486 synoniemen genoemd. Verder een erg uitgebreide literatuurlijst en herkomst gegevens. Een exclusief standaardwerk. Prijs Euro 11,—. Incl. verzendkosten Euro 14,—.

Bestuivertabellen voor houtige fruitgewassen (Uitverkocht: indien u 5 euro overmaakt op ons gironummer ovv bestuivertabellen, wordt u het boekje als PDF-bestand toegemailed, mailadres vermelden)

Het boekje met bestuivertabellen bevat 154 kerserassen, 426 pererassen, 181 pruimerassen en 646 appelerassen en verder nog andere fruitsoorten. Prijs is Euro 12,—. Incl. Verzendkosten Euro 15,—.

Prunus, algehele revisie en benoeming nieuwe sectie Myrtifolia in het Ondergeslacht

Laurocerasus. *B.J. Giesen.* Het geslacht Prunus opnieuw ingedeeld. 400 Prunussoorten, 74 nieuwe combinaties, 82 zwart/wit afbeeldingen, 100 kleurenfoto's, 501 blz. Genaaid en harde kft met goudopdruk, luxe uitgave. Prijs is Euro 190,—, inclusief verzendkosten Euro 200,—. (Nog enkele exemplaren aanwezig).

Fruitbomen

Meer dan 1500 oude, nieuwe en bijzondere fruitrassen, te leveren in laagstam, halfstam vanaf 120 cm stamlengte, hoogstam vanaf 180 cm stamlengte, parasolbomen, Ballerinaboompjes, leibomen in velerlei (groot en klein) uitvoeringen enz.

Steeds meerdere honderden rassen op voorraad in appel, peer, pruim, kers, moerbeï, mispel, kweeper, walnoot, hazelnoot op stam en struik, sierappel, sierpeer, myrabolaan, mirabel, bessen, perzik, abrikoos, nectarine, amandel enz.

De grootste particuliere collectie van Europa op voorraad.

Ook diverse zwaardere bomen te koop in zowel laag- als hoogstam tot 15 cm in doorsnede.

Verkoop tot eind april elke woensdag- donderdag van 8.30 - 11.30 uur, zat. open van 9.00-15.00 uur, verder op afspraak.

- Museumtuin 't Olde Ras - , Parallelweg Den Helder 1 te Doesburg
Gelegen pal aan de N 317 hoek N 338

Tel. 0651268802

Internet: www.tolderas.nl

Mangostan

Indeling en herkomst

De mangostan (*Garcinia mangostana* L.) is een soort uit de plantenfamilie **Guttiferae**.

Andere namen: mangosteen, mangostan, mangoe-stan, manggis, manggistan, mangestang.

De soort komt van nature voor in Zuidoost-Azië en wordt in neerslagrijke gebieden van India tot Australië gekweekt.

Ook is hij steeds vaker te vinden in tropisch Afrika en Amerika.

De Mangostanstruik.

De plant

Het is een tot 25 m hoge, groenblijvende, langzaam groeiende boom met een dichte piramidale kroon en een donkerbruine tot zwarte, schilferige schors.

Het binnenste gedeelte van de bast bevat een geelachtig latex.

De takken groeien steeds uit de oksels van tegenoverstaande bladeren, zodat de boom symmetrisch is vertakt.

De bladeren kunnen tot zo'n 25cm lang worden, zijn ovaal van vorm, gaafrandig en lopen aan de top puntig uit. Van boven zijn de bladeren glanzend olijfgroen en van onderen lichtgroen en dof. Op korte, dikke stelen groeien de 5 cm grote bloemen, solitair of in paren aan de scheuttoppen.

De boom draagt gewoonlijk pas na 15 jaar twee tot drie keer per jaar vruchten.

De mangostan vormt bessen met een diameter van 3-8 cm, waaraan een krans van vier houtige kelkbladeren behouden blijft. De

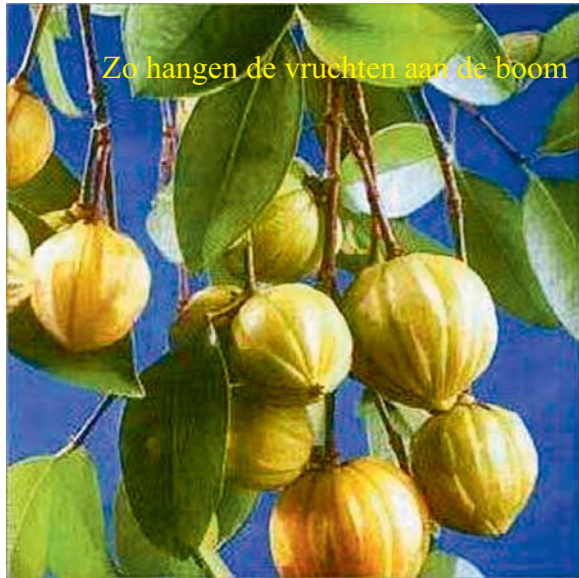
bes heeft een stevige, taaie, leerachtige, tot 1,5 cm dikke, gladde schil, die volrijp donker purperbruin of roodviolet van kleur is.

Onder de schil zit een krans van vier tot acht dikke, zachte, sappige, sneeuw witte zaadmantels.

Van de zaadmantels bevatten er sommige zaad, maar er zijn ook zaadloze vruchten. De zaadmantels zijn delicaat zoetzuur aromatisch van smaak, de smaak doet enigszins denken aan een combinatie van aardbeien, druiven en lychee.

Mangostanvruchten met de zaadmantels.

Gebruik

De mangostan behoort tot het populairste fruit van de tropen en veel mensen vinden hem smakelijk.

De zaadmantels van de rijpe vrucht eet men rauw, waarvoor men de vrucht overdwars insnijdt en openklapt.

De mangostan is maar kort houdbaar, ze schimmelt snel binnenin.

De tanninerijke schil van de vrucht en de tannine-rijke schors van de boom kan worden gebruikt voor het looien van leer of als medicijn tegen dysenterie.

Ook worden er andere geneeskrachtige toepassingen aan toegeschreven.

In het vruchtomhulsel zitten flavonoïde-achtige stoffen die een goede antioxidantwerking hebben.

In de traditionele geneeskunde van Azië wordt de mangostan al eeuwen gebruikt om hun genees-

krachtige eigenschappen. Deze eigenschappen komen zowel voor in de vrucht, schil en het zaad.

Het donkerbruine, harde, zware hout is van goede kwaliteit.

In Nederland wordt deze vrucht vers en in blik te koop aangeboden in Chinese supermarkten. Er wordt onder andere een energierijke vruchtendrank van gemaakt.

De Chinezen geloven dat mangostans met vier zaadmantels geluk brengen (zoals in Nederland het klavertje vier geluk zou brengen).

De vrucht wordt ook wel de “*koningin van de vruchten*” genoemd.

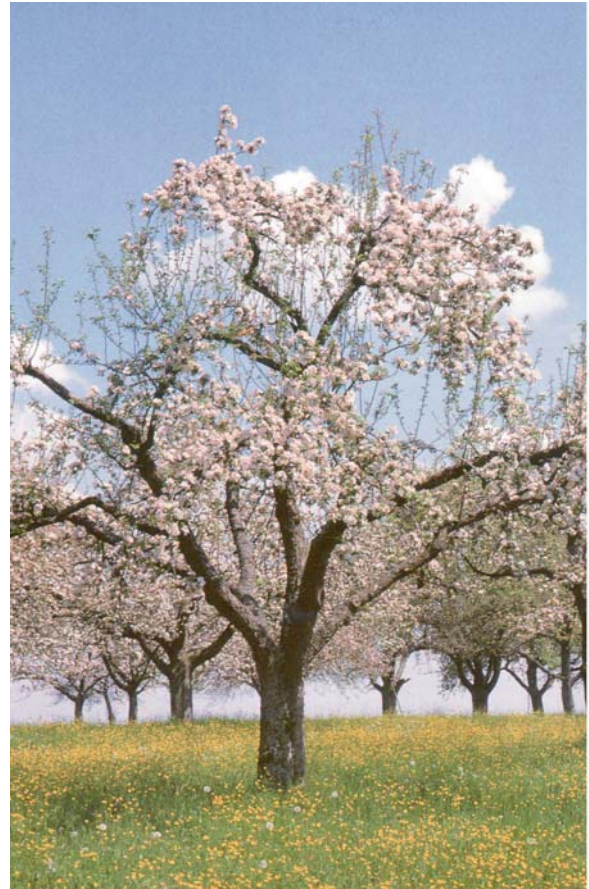

Rijpe vruchten en de vruchtendrank.

SMUILLEN VAN ONKRUID

Wij fruitliefhebbers zijn vooral gericht op het voortbrengen van smakelijk en, als dat kan, veel fruit. Wij richten de blik omhoog om te kijken of de knoppen zwellen, de bijen vliegen, de vruchtbeginsels dikker worden, de vruchten kleuren, of spreuwen, merels en wespen niet op onze rijpe vruchten loeren... Slechts af en toe kijken we naar beneden: moeten we al met de schoffel of bosmaaier in de weer of kan het nog even wachten.

Misschien vraag je je, na het lezen van deze eerste regels, af waar het in vredesnaam over gaat. Het antwoord is simpel. In onze bongerd groeit vaak van alles dat niets te maken heeft met fruit: onkruid (of ongewenste planten, want dat zijn het eigenlijk). Ja, ja, ongewenste planten. Dat zijn het, tot je dit artikeltje gelezen heeft! Daarna koestert ook jij al dat lekkers!

Dit noemen we onkruid, maar wel erg mooi.

In dit artikel wordt aandacht besteed aan een paar eetbare onkruiden. Van ieder onkruid krijg je een paar recepten zodat je direct na lezing aan de slag kunt gaan. Naast 'lekker' vind je in kruidengeneesboeken vaak nog allerlei andere, medische, toepassingen. Natuurlijk staat het je vrij om dat uit te proberen (en soms met opvallende resultaten!) maar de FRUCTUS is geen medisch tijdschrift en dus lees je daarover niets.

BRANDNETEL (Urtica)

De brandnetel is misschien niet de meest aantrekkelijke plant om mee te beginnen maar hij staat nou een keer vooraan in het eetbare – planten - alfabet. Wie is er nooit in aanraking gekomen met deze prikplant, die eigenlijk helemaal niet prikt?

De brandnetelplant is voorzien van talloze holle haren, buisjes, gevuld met gif (histamine en mierenzuur). Als je de plant aanraakt breekt het buisje af, maakt een piepklein wondje waarna het gif (neem het begrip 'gif' met een korreltje zout) in de huid gespoten wordt. Hoe onplezierig dat voelt weet je waarschijnlijk wel uit eigen erva-

Brandnetels brrr... maar ze kunnen smakelijk en voedzaam zijn.

ring. Je kunt de pijn en de zwelling grotendeels tot helemaal voorkomen door met een gekneusd blad van de weegbree over de prikplek te wrijven. Niet aaien maar stevig wrijven. Om die reden heb ik altijd wat weegbreeplanten op mijn tuin staan: in de houtwal staan veel brandnetels, van daar, maar de weegbree helpt ook bij muggenbeten en ander steek- en prikwerk.

Natuurlijk weet je dat er allerlei vlinders zijn, die de brandnetel gebruiken om hun eitjes op te leggen. Geen brandnetels, geen eitjes en dus geen vlinders. En om nog verder van het eetonderwerp af te raken: brandnetelgier helpt tegen ongedierte en kan als (uitstekende en gemakkelijk opneembare!) meststof gebruikt worden! Brandnetels bevatten veel kalk (er zijn tabletjes te koop met kalk, bereid van brandnetels. Is de kalk uit zuivel moeilijk of niet opneembaar door het menselijke lichaam, brandnetelkalk is dat wel).

Dus die vervelende brandnetel barst van de aardige en nuttige eigenschappen! Je hoeft hem nu niet met 'u' aan te spreken maar iets meer waardering is op zijn plaats!

En wat kun je ermee?

De toppen van de jonge planten kun je bereiden als spinazie en verwerken in een lentesoep. Na het koken is de prik verdwenen. Nou kun je je afvragen: brandnetels klaarmaken als spinazie? Een pak kant en klare spinazie kost nog geen euro, daarvoor waag je je handen en armen toch niet?(handschoenen en lange mouwen helpen perfect tegen het prikken). Maar wat is er lekkerder dan het zelf oogsten in de natuur?

Brandnetelthee

Snij wat jong blad in stukjes, neem 2 tot 3 eetlepels blad (de hoeveelheid is een beetje experimenteren: welke hoeveelheid smaakt het lekkerste) en laat de thee 10 minuten trekken. In natuurvoedingswinkels kun je ook gedroogd brandnetelblad kopen. Zelf drogen kan ook: leg de blaadjes op papier uit de zon. Het blad is droog als het knispert. Bewaar het in goed afsluitbare potten in het donker.

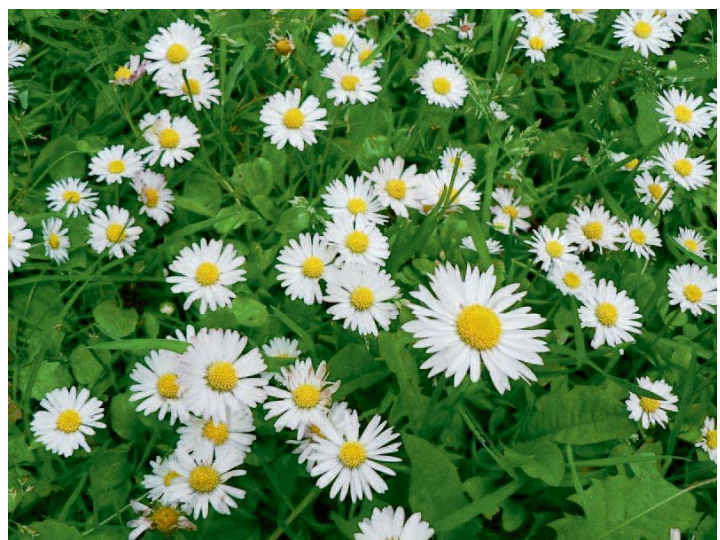
Voordat je grootschalig aan het drogen gaat is het goed om het eerst eens uit te proberen maar dat

had je zelf natuurlijk ook al gedacht!

MADLIEFJE (*Bellis perennis*)

Na de brandnetel het madeliefje, een grotere overgang is nauwelijks denkbaar.

'Made' is een oud woord voor weiland en 'liefje' spreekt voor zich. 'Bellis' betekent mooi (vergelijk het ook met bella en het gepassioneerde "belissima" van de vurige gitarist onder je balkon) en 'perennis' overblijvend.

Waar denken we aan als we dit waarnemen? Aan onze liefste!

Het madeliefje bloeit, zeker als de winters zoel en zacht zijn, eigenlijk het hele jaar maar op zijn mooist zijn ze in de lente, juist omdat het lente is. Ze geven je een opgewekt gevoel en dat kun je na zo'n donkere winterperiode best gebruiken!

Madeliefjes parfum

De bloempjes zijn wit, soms met een vleugje roze, de onderkant is meestal roze. En dan die schattige gele hartjes! De lengte van de steel is min of meer afhankelijk van de groeiplek: in kort gras, waar het licht tot op de bodem valt, zijn de steeltjes kort, in lang gras langer: ze reiken dan naar het licht. Natuurlijk is die lengte niet eindeloos, met 10, zelden 15 centimeter heb je het meestal wel gehad.

Op de grond maken ze een rozetje. Dat is slim, zo houden ze het concurrerende gras een beetje op afstand. Onder de blaadjes van het rozet is het donker. Kiemende zaden en jonge planten hebben licht nodig en dat ontbreekt dus.

Naast de wilde madelief worden er in het voorjaar ook gekweekte planten met veel grotere, vaak dubbele, bloemen verkocht. Als je ze goed verzorgt (regelmatig water met wat mest geven en uitgebloeide bloemen verwijderen) bloeien ze een paar maanden. Soms keren ze terug naar hun roots en worden de bloemen kleiner en enkel.

En wat kun je er mee?

Salades

De bloempjes zijn eetbaar, smaken een beetje naar de lente, en fleuren een bak sla een heel stuk op.

Thee

Van de bloemen en/of bladeren kun je thee zetten. Doe twee theelepels fijn gesneden bloemen – bladeren in een pot en giet er een kwart liter water op. Tien minuten laten trekken, zeven en drinken, eventueel met een beetje honing. Experimenteer een beetje in het begin, misschien vind je drie of vier theelepels wel lekkerder.

PAARDEBLOEM (*Taraxacum*)

Ook de paardebloem vind je zowat overal en dat komt mooi uit want de bloemen en bladeren zijn smakelijk en lekker! Moet ik nog wat vertellen over de paardebloem? Iedereen kent de plant maar misschien weet je niet dat hij voorspellende gaven heeft. Neem een rijpe pluizenbol, blaas zo hard je kunt en het aantal overgebleven pluusjes is het aantal kinderen of kleinkinderen dat je krijgt. Natuurlijk is de voorspelling niet erg nauwkeurig (maar wel leuk): iedere nieuwe blaas geeft een ander aantal kinderen.

Vroeger, als kind, geloofde je daar toch een beetje in!

Paardebloemen, hoe komen ze op de naam..... jawel hoor, de paarden lusten ze graag.

De plant maakt lange wortels die moeilijk in zijn geheel te verwijderen zijn. Blijft een stukje zitten dan groeit daar weer een nieuwe plant uit. Paardebloem en witlof zijn familie van elkaar, ze kunnen op dezelfde manier gegeten worden.

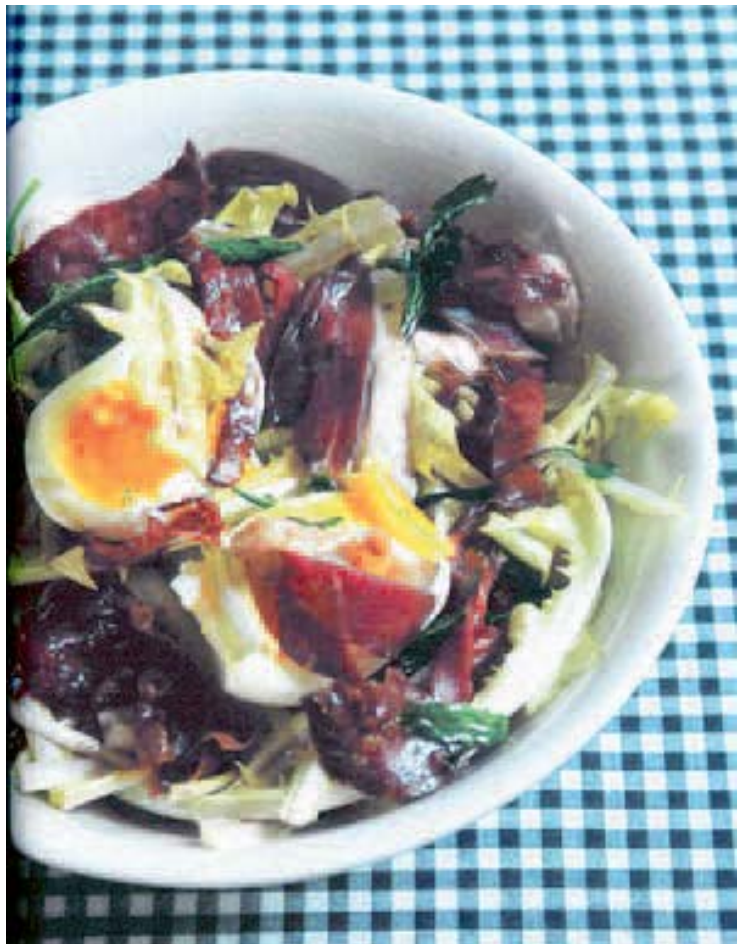

Molsla

De witlofkrop is eigenlijk niets anders dan groen blad dat, in het donker door gebrek aan licht, geen bladgroen heeft kunnen vormen. Paardebloemblad, dat in het donker (bijvoorbeeld in een molshoop!) groeit blijft ook wit! Je kunt het op dezelfde manier eten als witlof. Nu kun je alle molshopen nalen in de hoop dat die op een paardebloemplant ligt. Handiger is het om een aantal wortels op te rooien, kwa lengte gelijk te maken en in een emmer met zand te zetten. Geef ze een keer water en doe er een vuilniszak overheen zodat er geen licht bij de wortels komt. Als je de emmer warm zet gaat de 'trek' snel.

Thee

Oogst een aantal open, gele bloemen. Verwijder het steeltje en de groene blaadjes. Neem drie uit elkaar getrokken bloemen per kop. Giet er kokend water op en laat de thee een paar minuten trekken. Zeef de blaadjes eruit. Langer trekken betekent een (iets) sterkere smaak. Vind je die toch nog wat te flauw, dan neem je een bloemetje extra. Buiten zijn er genoeg te vinden!

Gemengde molsla, smullen maar.

ZEVENBLAD (Aegopodium)

Zevenblad is voor veel tuinliefhebbers een echt wanhoopsgewas. De plant maakt lange, bleke ondergrondse wortels en is in staat om zich razendsnel uit te breiden. Dat keurig schoongemaakte perk is na drie weken Ameland of Turkije weer helemaal overwoekerd. Dat verpest na thuiskomst toch een behoorlijk stuk van je fleurige vakantieherinneringen!

De wortel van het zevenblad is verdeeld in stukjes – met – knopen. Ieder stukje met een knoop dat achterblijft in de grond groeit razendsnel weer uit tot een nieuwe plant, vooral omdat je ook nog eens veel concurrenten weggehaald hebt.

Ze storen zich aan weinig, groeien dwars door je allermooiste tuinplanten heen en verknallen bij veel mensen zo een stukje tuinplezier.

Het simpelste is om de planten op een andere manier te gaan waarderen. Eigenlijk zijn het heel mooie bodembedekkers, de bloemen zijn aantrekkelijk voor verschillende insecten en ze houden ander onkruid behoorlijk tegen. Dus ...

Sommige plantenleveranciers leveren een bonte variant van het zevenblad en daar moet je nog flink voor betalen ook. Ik weet niet hoe de plant zich in de praktijk gedraagt (heb, gezien zijn gewone, groene broer, ook geen zin om dat uit te proberen!).

En het zevenblad is ook nog eens eetbaar. Wie weet of je, als je flink door eet, op die manier de plant wat in de hand kunt houden!

Pluk het jonge blad en bereidt het als spinazie of leg wat gesnipperd blad op een omelet.

Zijn de bladeren oud en taai? Je weet de oplossing: schoffel het af en wacht tot de nieuwe lichter jong blad weer oogstbaar is. Dat duurt nooit lang!

Een hartigetaart met groenten (zevenblad) bereid.

((Gre=))Lei((de=)) bomen

IN ONZE SERIE OVER DE OPKWEK VAN VERSCHILLENDE SOORTEN LEIBOMEN, ZULLEN WE DITMAAL HOOGKROONBOMEN OF VAASVORMBOMEN BEHANDELEN.

Bij deze vormen van opkweek kunt u bomen vormen al dan niet met korte (laag) tot hoogstam.

Ze zijn ervoor om mee te experimenteren, u kunt ze hoog maken, laag houden, breed laten uitgroeien tot smalle bomen. U moet er wel rekening mee houden dat perebomen van nature al hoger uitgroeien dan appelbomen die breed uitgroeien.

Maar indien u ze optijd en goed onderhoudt door middel van snoei en vorming zal het weinig problemen opleveren welke fruitsoort u ook kiest.

Werden in vroegere tijden alle bomen opgekweekt als hoogstammen waarbij de kroon altijd hoog was, nu hebben we inzichten dat we de bomen in allerlei vormen kan opkweken.

Typische vaasvormboom

Bloeiende vrij platte vaasvorm

Als grote voordeel van een hoge kroon kunnen we stellen dat die relatief weinig onderhoud behoeft, redelijk snel vruchten voortbrengt en eenvoudig te vormen is. Er moet bij het planten wel een stevige paal bij de boom komen te staan.

Als nadeel is er weer dat vruchten moeilijker te oogsten zijn door de vooral op latere leeftijd grotere hoogte van de boom, dit geldt ook voor het onderhoud, men zal vaker op een ladder moeten. Ook zal de boom goed gesnoeid moeten worden anders zal de kroon al snel te dicht worden waardoor het binnenste van de kroon te weinig belichting kan krijgen, maar dit zijn zaken die te verhelpen zijn.

Men kan voor de opkweek van deze vormen zwakgroeiende bomen nemen maar ook sterk groeiende bomen, met bomen hier bedoelen we dan zwak- of sterkgroeiende onderstammen.

Als plantmateriaal nemen we een boom die past zoals we ons de opkweek voorstellen, als u een meervertakte boom hebt bij het planten kan dat een voorsprong geven van enkele jaren. Wij gaan hier uit van een éénjarige boom die niet of weinig vertakt is.

In het eerste jaar na het planten wordt de boom ingekort al gelang naar de hoogte van de boom die wij denken te verkrijgen. Dat wil zeggen voor een struik (laagstam) korten we deze boom in de winter in tot op 80 cm vanaf de bodem, voor een latere halfstam nemen we 150 cm en voor een hoogstam een 200 cm hoogte.

Is het plantmateriaal erg dun dan zal de verlengenis die hieruit groeien enkele malen ingekort moeten worden om tot een stam te komen die voldoende dikte en stevigheid bezit.

In de nu volgende zomer laat u vijf scheuten aan de stam groeien, let er wel op dat die scheuten op onregelmatige afstanden aan de stam ontspruiten. Zie hiervoor de tekening hiernaast. U bereikt hiermee dat de kroon mooier verdeeld wordt later en dat de kroon op latere leeftijd niet zo sneller uiteenscheurt.

Andere ontstane scheuten worden geheel verwijderd. Enkele scheuten onder de gewenste takken worden op 5 - 7 blaadjes getopt om voldoende zuigkracht in de boom te houden, hierdoor zal de stam sneller dikker uitgroeien. Dit doen we vooral als de vijf scheuten wat aan de dunne kant zijn.

Indien de 5 scheuten te steil staan ten opzichte van de stam kunnen we die wat uitbuigen in de stand die wij voorstaan. Dit kan het best plaatsvinden met lange tonkinstokken die wij in de goede schuine stand in de bodem zetten en hier de scheuten aanbinden zodat ze in de goede schuine stand zullen groeien. Nadat de takken volledig na jaren zijn uitgegroeid kunnen deze dan weer verwijderd worden, de scheuten blijven dan in de goede richting staan. Ook kunt u de tonkinstokken na elk jaar omhoog vastbinden voor een mooie optisch aanblik.

In de er nu op volgende winter zal ons boompje er zo uitzien. De middelste scheut worden op zo'n 30 cm boven de aanzet ingekort, de andere op gelijke hoogte van de middelste scheut. Zo krijgen we een mooie horizontaal verlopende bovenkant van de boom.

De scheuten worden gesnoeid op een naar buiten wijzend oog om de volgende verlengenis in de goede richting te laten groeien.

Alle verlengnissen van de vijf scheuten worden aangebonden aan de tonkinstokken om een zo schuin mogelijke groei van die scheuten te verkrijgen.

Ook worden de vijf groeiende takken zo gepositioneerd dat deze in een gelijke positie staan zodat het een mooi harmonisch geheel vormt (de takken staan evenwijdig uiteen).

Zijscheutjes die ontstaan aan de vijf takken en naar de binnenzijde van de boom groeien worden geheel verwijderd, zij-scheutjes die van die takken naar de buitenzijde groeien worden eerst op 6 - 8 blaadjes ingekort. Ook de onderste zuig-scheuten worden ingekort.

De nu volgende zomermaanden gaan de boom verder behandelen.

We laten de vijf scheuten zich verder ontwikkelen, verwijder hiervoor in het binnenste van de boom alle scheutjes die naar binnen groeien.

Scheutjes die naar buiten wijzen laten we staan om de groei erin te houden.

Aan de vijf hoofdscheuten laten we verlengenissen die naar buiten staan onaangeroerd, hebben er zich meerdere verlengenissen aan het eind van die scheuten gevormd wordt die verlengenis aangehouden die naar buiten wijst en het sterkst is.

Zijn er van die verlengenissen er enkele of er maar één van die langer als de andere groeit, dan worden deze gelijk gehouden zoals de kortste.

In de nu komende winter worden de verlengenissen op 35-40 cm van de aanzet teruggesnoeid op een naar buiten wijzend oog.

Aan elke verlengenis laten we één of twee scheuten staan die zo'n 40-50 cm lang mogen worden, de toppen hiervan worden wel altijd gekort.

Dit worden de toekomstige zijtakken die de vruchten gaan dragen.

We zorgen ervoor dat die zijtakken ordentelijk rond de kroon staan.

Kleine andere scheutjes laten we staan en die korten we in tot maximaal 20 cm.

In de nu volgende zomer laten we de vijf verlengenissen staan zoals ook het jaar daarvoor.

Ook de hieraan weer opnieuw uitgroeïende scheuten worden aangehouden, alleen enige scheutjes die in het binnenste van de boom groeien worden verwijderd.

Ook die scheutjes die elkaar beconcurreren.

In de winter van het vierde jaar na het planten wordt de terugsnoei van de verlengenissen uitgevoerd zoals in het vorige jaar.

Ook worden weer één of twee nieuwe verlengenissen aan elke zijtak aangehouden zonder dat deze elkaar in de weg zitten.

Ze worden weer gelijk gehouden. Zijscheutjes worden weer netjes uitgezocht die in de goede richting groeien anders worden ze verwijderd.

Van de zijscheutjes die het vorig jaar gegroeid zijn worden alleen de zwakste die gelijk groeien aangehouden, de andere verwijderen we.

De nieuwe uitlopers aan de zijtakken worden weer op gelijke hoogte gehouden tot maximaal 40-50 cm.

Alle rechtop groeiende scheuten worden verwijderd.

Het centrum van de kroon moet eruit zien als een soort trechter zonder sterke (dikke) zijtakken, wel zijscheutjes (dunne scheutjes voor vruchthout).

De zijtakken wijzen steeds iets schuin naar buiten toe.

Inde volgende jaren wordt alles steeds herhaald tot we de gewenste hoogte van de kroon hebben bereikt.

De takken worden dan op gelijke hoogte gehouden om zo een mooie gelijke kroon te verkrijgen.

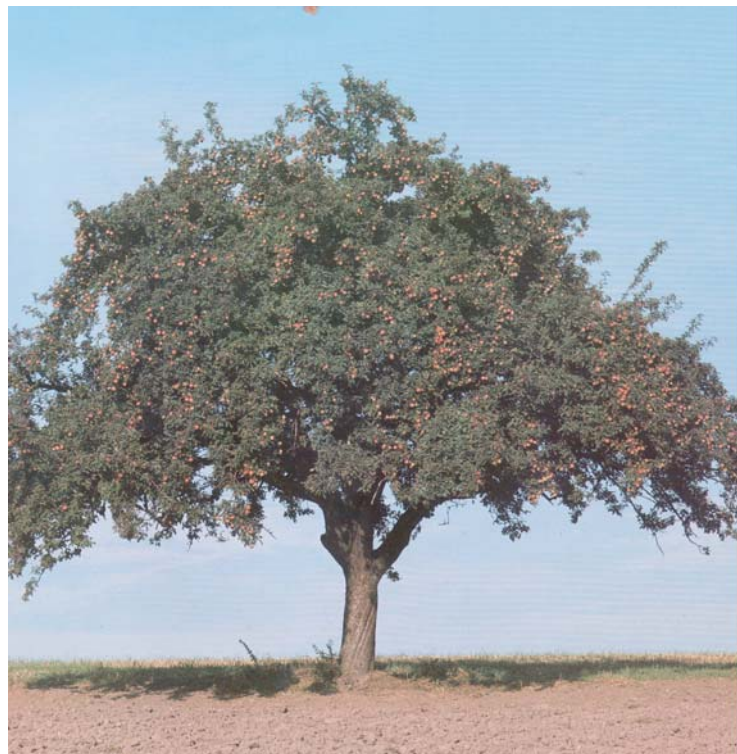
Alle takken en zijscheutjes worden steeds in de goede richting geleid.

De nieuwe verlengenissen elk jaar niet langer dan 40-50 cm laten worden om ze goed van vruchthout te laten voorzien.

Scheuten die in het binnenste van de kroon naar binnen toe groeien worden steeds verwijderd.

Mooie appelboom met vruchten van het ras Schoone van Boskoop.

De boom volgens de beschrijving van bovenstaand artikel zou de kroon juist anders om moeten hebben, smal van onderen en breed van boven.

NIEUWE APPELRASSEN

Het CBS, het Centraal Bureau voor de Statistiek, verzamelt informatie in cijfers en getallen en soms zitten daar cijfers bij die ook voor ons, fruitliefhebbers, leuk zijn om te weten.

Twee vragen vooraf:

- hoeveel nieuwe appelrassen kent u?
- heeft u er enig idee van hoeveel ha er van deze nieuwe rassen in Nederland geteeld worden?

Het CBS geeft het antwoord in haar relatiemagazine winter 2010.

SNOEP VERSTANDIG, EET EEN APPEL

Maar welke? Keuze te over want nieuwe appelrassen veroveren de markt.

Zo is de teeltoppervlakte van appelrassen Junami, Kanza en Rubens de afgelopen zes jaar gegroeid tot 988 ha.

De teelt van oudere rassen zoals Golden Delicious en Cox's Orange Pippin neemt jaarlijks af en dreigt zelfs uit Nederland te verdwijnen.

De totale oppervlakte aan appelboomgaarden is sinds 1992 bijna gehalveerd van bijna 17.000 ha in 1992 tot ruim 9.000 ha in 2009 (en dat betekent dus dat meer dan 10% van het areaal beplant is met nieuwe rassen!).

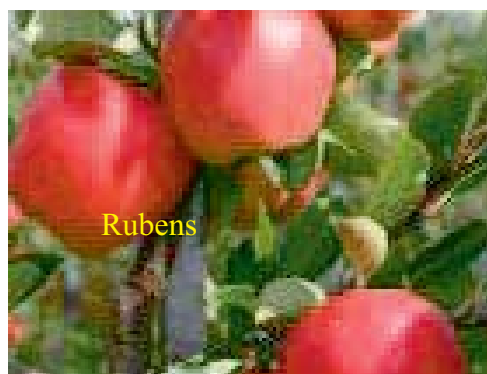
Gelukkig dat we zelf deze en andere oude rassen nog net zoveel aan kunnen planten als we zelf willen. Nou zal ik de Golden niet erg missen (hoewel een uitgegroeide, rijpe Golden best lekker is) maar de Cox wél. Als je de huidige rassenlijst vergelijkt met die van 20, 30 en 40 jaar geleden weet je niet wat je ziet, zo schraal is het aantal appelrassen geworden (los van de import maar die koop ik uit principe niet).

Kanzi

Junami

Rubens

Hof te Dieren

IN ONZE SERIE, KASTELEN,
LANDHUIZEN EN HAVEZATEN MET
LEIBOMEN BEHANDELEN WE
DITMAAL “HOF TE DIEREN”.

Het park is fraai om in te wandelen. Het park van het Hof te Dieren staat enkele malen per jaar open voor het publiek. Niet dat er veel over is van het voormalige kasteeltje de Hof te Dieren, maar het park is fraai om in te wandelen en er zijn toch nog wel enkele herinneringen aan het voormalige huis te vinden.

Het Hof te Dieren is een landgoed en een voormalig kasteel gelegen ten zuidwesten van Dieren, gemeente Rheden, op de hoek van de Arnhemsestraatweg en de Doesburgse dijk. De ingang is aan de Doesburgse dijk. In verband met de kwetsbaarheid van het park, is dit slechts enkele malen per jaar voor het publiek toegankelijk in de provincie Gelderland.

Geschiedenis

De vroegste vermelding van Dieren, toen het Hof in zijn latere vorm nog niet bestond, stamt uit 838 als Theothorne (dieren heeft nu een gebouw voor diverse mogelijkheden als uitvoeringen enz., die de naam heeft gekregen - **Theothorne** -).

Adela van Hamaland en haar tweede echtgenoot graaf Balderik hadden hier rond het jaar 1000 bezittingen.

Keizer Frederik I van Hohenstaufen schonk het goed in 1168 aan Engelbert I van Berg.

Adolf van Berg schonk het landgoed in het begin van de dertiende eeuw aan de Duitse Orde, een orde die zich onder meer bezig hield met het verzorgen van zieken en gewonden. Deze Orde blijft eeuwenlang eigenares van de Hof te Dieren.

In 1647 kocht Willem II van Oranje het goed en legde daar o.a. een wildbaan, bezienswaardige tuin voorzien van terrassen, vijvers, grotten en fontein en aan.

Tijdens de Franse bezetting in 1795 brandde het huis volledig af.

Het huis werd in de 19e eeuw herbouwd door Marie Cornèlie, gravin van Wassenaer Obdam als landhuis, met het allure van een paleis.

Sinds 1820 is het 1000 hectare grote landgoed nauw verbonden met Twickel.

Dit huis werd echter vernield tijdens de Tweede Wereldoorlog.

Nog tot in de jaren zestig van de 20e eeuw was het huis een ruïne.

In 1965 werd het tenslotte gesloopt.

Bijzonder is de verwarmde muur uit 1885 op het landgoed. Een muur van ongeveer 500 meter lengte. Deze muur is voorzien van een spouw zodat het leifruit goed kan gedijen. Er zijn buizen gevonden waarmee waarschijnlijk war-

me lucht in de muur gepompt kon worden. Mogelijk werd de muur zelfs kunstmatig opgewarmd bij dreigende nachtvorst.

Het drie hectare grote gebied wordt tegenwoordig als wijngaard gebruikt, en is daarmee de grootste ommuurde wijngaard van Nederland.

Oranjes

In 1647 komen de Oranjes in beeld.

Willem II hield, zoals meer Oranjes, sterk van het jachtbedrijf. Hij koopt de

Hof te Dieren om het landgoed te gebruiken als een basis, van waaruit hij de jacht op dit deel van de Veluwe kan uitoefenen.

Daartoe werd ook de Wildbaan aangelegd. De Wildbaan was een groot bebost terrein aan de noordkant van de huidige Arnhemsestraatweg, dat werd afgezet met een hekwerk. Daarin werd grootwild gebracht, dat kon dienen om op te jagen.

Maar Willem II zou niet lang van zijn pas verworven bezit kunnen genieten, want na de terugkomst van een jachtpartij wordt hij ernstig ziek.

Zijn vrouw, die in Den Haag verbleef, vond de “boerderij” in Dieren, zoals zij het huis noemde, niet geschikt voor haar zieke gemaal. Ze laat hem per schip via de grote rivieren naar Rotterdam en vandaar naar Den Haag brengen, waar hij kort na aankomst in 1650 overleed. Zijn zoon kwam pas na de dood van zijn vader ter wereld.

Willem III

Maar deze zoon, Willem III, die later koning van Engeland werd, was ook een hartstochtelijk jager en vond het prettig de Hof te Dieren te blijven gebruiken.

Hij liet verschillende uitbreidingen en verfraaiingen aan de Hof aanbrengen, zodat het huis wel meer was dan de “boerderij” van vroeger. Ook de vrouw van Willem III, Maria van Engeland, heeft hier veel tijd doorgebracht en haar stempel op de inrichting gedrukt.

Ook het park werd aanzienlijk verfraaid, zodat de Hof te Dieren min of meer een koninklijk verblijf werd.

Willem Karel Hendrik Friso

De volgende Oranje, die eigenaar werd van de Hof te Dieren was Willem Karel Hendrik Friso, van de Friese Oranjetak, die uiteindelijk erfgenaam werd van de Nederlandse bezittingen van de Oranjes na de dood van Willem III. Hij liet onder meer het sterrenbos aanleggen op het gebied van de vroegere wildbaan.

De huidige Carolinaberg werd genoemd naar zijn dochter, de Willemsberg naar zijn zoon. Die zoon, Willem V liet zich echter niet vaak op de Hof te Dieren zien.

De glorie van het huis was eigenlijk voorbij.

In de Franse tijd werd het huis geconfisqueerd. Franse troepen namen er hun intrek en op een kwade nacht ontstond er een grote brand, die het hele huis met al zijn kunstschaten, in de as legde.

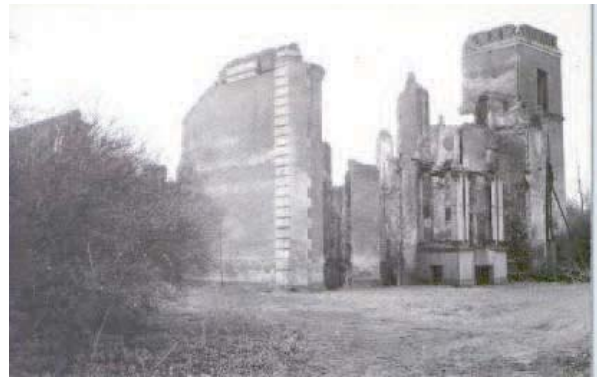
Het geslacht van Wassenaar

Na de Franse tijd kwam het huis, dat als genationaliseerd bezit was verkocht, in handen van het geslacht van Wassenaar, dat ook het kasteel Twickel bezat. Deze familie liet een nieuw huis bouwen, ongeveer op de plaats van het oude huis.

De tuinen werden vernieuwd in de Engelse landschapsstijl, die in die tijd mode was geworden.

Voor de veranderingen in het park werd de befaamde tuinarchitect Zocher aangetrokken. Tegen het einde van de negentiende eeuw bracht een andere bekende tuinarchitect, Petzold, nog een aantal veranderingen en vergrotingen van het kasteelpark aan, die nu nog in de tuinaanleg terug te vinden zijn.

Helaas brandde het huis, tengevolge van oorlogsgeweld, in 1945 geheel af. Nog jarenlang hebben er ruïnes gestaan van het huis, maar alle resten van het huis zijn nu geheel verdwenen.

Ruïne van het Hof te Dieren. In 1965 werd dit gesloopt.

Stichting Twickel

De laatste van de familie van Heeckeren van Wassenaar, was Baronesse Van Heeckeren van Wassenaar-van Aldenburg Bentinck. Zij overleefde haar man vele jaren. Kort voor haar dood liet ze de bezittingen van Twickel, waaronder de Hof te Dieren, onderbrengen in een stichting, de Stichting Twickel.

Deze wijze daad heeft er voor gezorgd dat de bezittingen, niet alleen van het kasteel Twickel, maar ook van de Hof te Dieren veilig gesteld zijn en voor het nageslacht bewaard kunnen worden.

Het landgoed

De Stichting Twickel heeft de laatste jaren veel gedaan om het landgoed te verfraaien, om oude boompartijen te verjongen, kortom om het park weer in een goede staat terug te brengen.

Zo werd de brug over de grote vijver geheel gerestaureerd in de stijl van Zocher en werd de oude koningsmuur geheel gerestaureerd. Ook de waterhuishouding werd weer geheel in orde gebracht, zodat bij hoog water in de IJssel het park er niet meer onder te lijden heeft. De cascade tussen de grote en kleine vijver is aardig om te zien.

Overblijfselen

Afgezien van het park zelf zijn er nog slechts enkele dingen te zien uit de hoogtijdagen van de Hof te Dieren. Zo is er de al genoemde, gerestaureerde brug.

De ijskelder is nog aanwezig, er zijn fundamenteën van de vroegere portierswoning, het oude koetshuis en de paardestallen, maar op de plaats waar het oude huis heeft gestaan is een gapend gat.

Niettemin is een wandeling door het park een plezierige. Met enige fantasie kun je je voorstellen hoe de Oranjes en na hen de van Heeckeren van Wassenaars hier gewoond kunnen hebben.

In de fundamenteën van de oude portierswoning en in de ijskelder hebben enkele vleermuiskolonies onderdak gevonden.

Tegen de lange muur waren vele fruitrassen aangeplant waaronder enkele erg bijzondere zoals: Soom-peer van Dieren, Kroonappel en Grauwe Pepping uit Gelderland.

Vrijwilligers van de stichting "Het Olde Ras".

Een wereld zonder vrijwilligers is niet meer in te denken. Als je rondom je heen kijkt, zie je overal de vrijwilliger.

Te beginnen met de kinderen veilig naar school brengen en weer ophalen. De klaar-overs bij het oversteken van gevaarlijke plekken voor de schoolkinderen.

De grootouders die hun werkende kinderen bijstaan met de opvang van de kleinkinderen.

De vrijwilligers in het verenigingsleven, op de velden, zalen en sportkantines.

De mensen die de ouderen en minder validen iedere dag hun eten brengen en de boodschappen doen.

De vrijwilliger die zich inzet bij vakantiereizen per bus of boot voor de zieken en minder validen.

Vrijwilligers voor de stichting

Om stil te staan bij de bezigheden van onze vrijwilligers voor de promotie van de oude fruitrassen.

Zo moet er op tijd gesnoeid worden. Na het snoeien moet het snoeihout worden verwijderd.

Er moet bijgesprongen worden in de boomgaard met excursies van groepen. Dit gebeurt dan ook door enthousiaste medewerkers. Bij mooi en slecht weer zullen zij zich steeds weer inzetten.

Als de lente weer in aantocht is moet er elke week weer gras gemaaid worden. Als het seizoen zo ver is, dan volgt de pluk van het fruit. Dit wordt iedere week bijgehouden en de oogst wordt in zakjes gedaan, met de naam erop en in de koeling opgeslagen. Vorig jaar is er een perceel kersebomen onder gaas gezet om toch nog wat van dat lekkere fruit veilig te kunnen stellen voor eigen consumptie. De hoogstamkersen komen veelal terecht in de vogelmagen. Deze vogels belonen ons dan weer door hier en daar een pit uit te poepen zodat er op verschillende plekken weer een zaailing opkomt. De pruimen hebben niet zo veel last van de vogels, hier spelen de wespen een hoofdrol.

De eerste boom wordt geplant in de museumtuin door Burgemeester Hermen Overweg in 1993 onder toezicht van vrijwilligers en belangstellenden.

Het gebouw is geschilderd, de grappen komen los, de spanning valt weg.

Ook tijdens de door de stichting georganiseerde 'Wereldkampioenschappen appelschillen' waren het de vrijwilligers die dat gebeuren mogelijk maakten. Zij zorgden ervoor dat een en ander in de juiste banen geleid werd.

Het enten en oculeren gebeurt door onze voorzitter omdat het nogal een specialistisch werkje is. De verkoop en uithalen van de verkochte bomen gebeurt wel door de diverse medewerkers.

In het vroege voorjaar wordt er aandacht besteed aan de sociale woningbouw van onze gevederde vrienden, de diverse vogels. Nestkasten worden binnen gehaald en gereinigd. Hiervoor is een speciaal groepje geformeerd. De een doet het schilder en timmerwerk en de andere is de specialist voor de dakbedekking van de nestkastjes. Als dat gebeurt is dan worden ze weer opgehangen om maar te zorgen dat de vogelstand zich weer kan uitbreiden in de boomgaard. Ook de valken hebben weer een splinternieuw onderkomen gekregen. Vele jaren werd er gebroed in de oude nestkast maar nu werd de tijd om aan nieuwbouw te doen. Dus ook zij zijn weer van harte welkom in onze tuin.

Dan hadden we nog een voor ons niet zo'n fijne bezoeker van de boomgaard, de haas. Deze viervoeter met zijn snelle loop is toch zo verstandig geweest om te verhuizen omdat we niet konden tolereren dat er steeds maar weer aan de bomen werd geknaagd.

En nu nog hopen dat de ooievaar gebruik zal maken van het aangeboden nest. We zitten wel heel kort bij water en rietvelden, maar tot nu toe heeft hij zijn oog niet laten vallen op het nest.

Ook moet er onderhoud worden gepleegd aan machines en tractor.

De kleinste museumruimte is geheel veranderd en de vloer geschilderd.

Ook werden diverse museumstukken opgeknapt. Dit alles gebeurt in de minder mooie tijd als bij regen en koude.

Ons eigen clubblad "Fructus" wordt door de diverse vrijwilligers gebruikt om hun taalkundige vaardigheid te verspreiden.

Er werd een eigen receptenboek gemaakt.

Als de tijd is aangebroken van de jaarlijkse fair dan is het een drukte van belang.

Er wordt met man en macht gewerkt in het gebouw. Enkele mensen zorgen dat het mooie fruit in de schalen wordt gelegd met de juiste benaming erbij. Anderen zetten de klaargemaakte schalen op de tafels en in de juiste volgorde. Dan is er nog een groep bezig met het aankleden en decoreren van het museum.

De nieuwe torenvalkkast is geplaatst, enkele meters hoger dan de vorige, de bomen kwamen ver boven de kast uit. Het was toch nog een zware klus. Van links naar rechts op de foto; Geert Smits, Joop Orth en Tom Demmink. De foto is gemaakt door Bennie Giesen.

De proef- en infostand voor fruit. Achter de stand Mimi Saleminck.

Tijdens de fair is er een vaste groep in de tuin om de mensen rond te leiden en om de bomen te verkopen.

Er zijn enkele echtgenotes van de medewerkers belast met het horecagedeelte. Een stel verzorgt en bezet de stand voor het proeven en verkoop van het fruit.

Dan zijn er de benodigde deskundigen onder ons die bij de afdeling determineren de bezoekers helpen.

Ook voor public relations en ledenwerving is een persoon actief en daar houden we toch leuke kontakten aan over.

Na de fair wordt alles netjes opgeruimd, de naamkaartenbakken moeten weer alfabetisch worden gerangschikt.

Het bruikbaar overgebleven fruit wordt netjes opgeslagen in de koeling, zodat de medewerkers de gehele winter nog kunnen genieten van kersen en pruimen op sap, stoofperen, hand en moes-appels.

Zo kun je maar zien dat zonder vrijwilligers het sociale leven lang niet zo mooi zal zijn. En om dit stukje af te sluiten, kan ik iedereen aanraden om eens een dagje uit te trekken om onze fair te bezoeken. Daaraan vastgekoppeld is ook een bezoek aan ons mooie stadje zeker de moeite waard.

Met dank voor uw aandacht, *Edy Riewald.*

Na de werkzaamheden even verpozen.

Van links naar rechts; Jan Tiecken (had gespijbeld), Geert Smits (wou alleen de nieuwe bril laten zien), Edy (mocht alleen bierje drinken onder begeleiding) met op schoot zijn echtgenote Hermien, Astrid Buil (blijft maar doorgaan met werken), Joop Orth en Raymond Giesen lachen zich een aap.

Ecologische betekenis van hoogstamboomgaarden in het landschap

Bekend is dat alle begroeiingen bij dragen in het klimaat evenwicht.

Uitersten van zonnestraling en warmte worden verminderd.

De transpiratie van de plant wordt gebruikt om vochtigheid te reguleren.

Vergeleken met de lage, kruidachtige planten, zijn de klimatologische gevolgen van het bos én de hoogstamboomgaarden op het welzijn ervan nog veel groter.

De invloed van de fruitboomgaarden op het microklimaat is vergelijkbaar met die van het bos.

Wat zal zich hier allemaal afspelen?

Wind, bodem- en waterconservering

Dankzij de hoogte van de groei van hoogstamfruitbomen zijn deze belangrijke onderdelen van ecologisch waardevolle “oppervlakteruwheid” van ons landschap.

Voordelen voor de kleine- en grote klimatologische ruimten

Voor fruitbomen zijn de volgende algemene bevindingen van de Agrometeorologische onderzoeken van toepassing.

- Hoogstamboomgaarden verminderen de windsnelheid tot wel 60%, het wind beschermend effect kan ruim om de boomgaard uitkomen.
- In de luwte van hoogstamboomgaarden is de verdamping van vocht tot 15% minder, terwijl het percentage van de dauw er (tot 80%) en neerslag inclusief sneeuw (tot 20%) hoger uitkomt.
- Bodemvocht komt tot 10% hogere waarden, doordat van bladverliezende bomen en heesters bekend is dat het zes keer effectiever dan coniferen het water als een spons vasthouden.
- Wind reductie in en om hoogstamboomgaarden zal kooldioxide vasthouden voor de planten die het nodig om het te assimileren.
- Met deze effecten wordt de landbouwproductie beschermd in die gebieden die gebruikt worden tussen deze boomgaarden.
- Vergeleken met culturen in een volledig kaal landschap, worden achter de windschermen van hoogstamboomgaarden toenames van tussen de 10 en 20% hogere opbrengsten gemeten.

Restant van een perenboomgaard in een verloren hoekje, een kleine biotoop.

Foto; Theo van het Hooft.

Oude slecht onderhouden hoogstamboomgaard

- De lange generatie van goed onderhoudende hoogstamboomgaarden om en in dorpen en kleine steden verbeteren het microklimaat daar.
- Grootkronige fruitbomen leveren niet alleen fruit en sierwaarde, maar beschutten de gebouwen ook tegen de wind. Denk hierbij ook aan de veelvuldig voorkomende leilinden die voor boerderijen werden en worden aangeplant. Zij beschutten de woning tegen harde windstoten en in de zomermaanden temperen zijn de te sterke zonstraling.
- Bij hellingen zullen de fruitbomen de grond eerder vasthouden zodat die bij sterke regenval niet kan wegspoelen.
- Dit zien we vooral in sommige delen van Zuid-Limburg, op hellingen staan vooral fruitbomen en dan vooral kersebomen aangeplant om te dienen voor de oogst van vruchten maar ook om bij sterke regenval de bodem vast te houden zodat die niet snel wegspoelt met alle gevolgen van dien. Denk hierbij ook aan de zware overstromingen die we de laatste jaren veelvuldig horen in berggebieden waar grote modderstromen zich een weg banen naar de bebouwing toe en daar grote schade veroorzaakt.
- Sommige wilde en gecultiveerde fruitsoorten groeien goed als oeverbeplanting en dragen hiermee bij tegen oever erosie.
- Van de meestal niet of hooguit matig bemeste en nauwelijks vervuild door pesticiden van fruitbomen gaan geen schadelijke stoffen in het grondwater.
- Grote en min of meer gesloten hoogstamboomgaarden gelden daarom als bijzonder milieuvriendelijk.
- Zij kunnen worden gebruikt als alternatief gewas voor waterconservering op die plaatsen waar door hoge kunstmestbemesting en bestrijdingsmiddelen van intensieve teelten voorkomen.

Hoogstamboomgaard in een dal in Zuid-Limburg.

Levensruimte voor zeldzame dieren en planten

Onderzoekingen hebben aangetoond dat hoogstamboomgaarden in tegenstelling tot de moderne, lage intensieve laagstamboomgaarden zeer soortenrijke levensruimten zijn.

De ondergrondbegroeiing van fruitbomen is meestal rijk aan soortendom. Dit komt ook al door de schaduwwerking in hoogstamboomgaarden.

Hier gedijen vele soorten grassen, klavers, kruiden enz. Enkele soorten: madeliefje, wikke-soorten, steenbreek, berenklauw, soorten korenbloem, fluitenkruid, wilde salie, weide zuring, duizendblad, ooievaarsbek.

In totaal zijn er ongeveer 70 tot 80 verschillende soorten kruiden, die wij kunnen vinden in dergelijke gebieden, terwijl in vlakke gebieden meestal slechts 25 tot 35 van deze soorten zijn te vinden.

Af en toe zelfs, komen onder fruitbomen zeldzame, beschermde planten voor als orchideeën, gentiaan en bepaalde soorten kruidnagels.

De diversiteit van de lagere plantengroei kan erg indrukwekkend zijn.

Tussen dit alles zullen de dieren zich op hun gemak vinden.

Kleurrijke wilde bloemen zijn in intensief bemeste en vaak gemaaide graslanden sterk minder vertegenwoordigd.

De kruidrijke grasweiden zijn het best te behouden wanneer zij minstens een keer per jaar, beter twee keer gemaaid worden en dan na het afbloeien zodat de zaadjes van deze bloemen zich kunnen uitzaaïen. Blijven de weiden en boomgaarden ongemaaid dan zullen er enkele plantensoorten zich gaan overheersen (distels, melde, brandnetels, hoefblad, guldenroede en valeriaan) en andere zullen op den duur snel verdwijnen. Er zullen zich dan zelfs bosachtige planten vestigen en de anderen overwoekeren. Een en ander hebben we zelf meegemaakt bij de tot standkoming van de museumtuin. De grond lag braak en in de kortste tijd groeide er de melde, die werd zelfs enkele meters hoog!

Dit resulteert in een ideale verblijfplaats en de kansen voor veel insecten, microben en vele soorten vogels en zoogdieren.

Gunstig voor de fauna is dat niet alle afzonderlijke percelen van een boomgaard op dezelfde tijd worden gemaaid, zodat de dieren zich kunnen terugtrekken in ongemaaide stroken, die dan later weer terug kunnen in andere percelen.

In extensief beheerde boomgaarden, is er een grote gemeenschap van verschillende soorten dieren en insecten.

Rond 1000 soorten, voornamelijk insecten, maar ook spinachtigen en duizendpotigen kunnen voorkomen. Ongeveer 300 van hen zijn herbivoren (planteneters), 200 leven van honingdauw en epifyten (organismen die op planten leven zonder deze op te eten), nog eens 200 soorten kunnen er bestaan als roofdieren en nog 300 soorten parasieten.

In de bodem in de boomgaarden kunnen veel regenwormen voorkomen (ongeveer 5 tot 12 miljoen stuks per ha), die massa maakt dan ongeveer 2000 kg aan gewicht uit!

Dit rijke voorkomen van micro-organismen, insecten en plantaardig voedsel zijn weer basis voedsel voor de vele verschillende gewervelde dieren.

Er zijn regelrechte voedselketens, voorbeeld:

veldmuizen leven van vruchten en zaden; de ook vruchten etende kramsvogels benodigen voor hun ontwikkeling een rijk regenwormenaanbod.

Veldmuizen en kramsvogels zelf worden weer gejaagd door roofvogels (Buizerd, Uil, valksoorten).

Niet te dicht opeen staande fruitbomen in boomgaarden met veel open ruimtes bieden gunstige plaatsen voor vogels, die hun voedsel in de vrije lucht of op de grond proberen te grijpen; zoals Buizerd, valken, uilen, vliegenvangers en roodstaarten.

Voor vele soorten die anders geen gunstige levensomstandigheden meer vinden, gelden hoogstamboomgaarden nu al als de laatste toevluchtsoorten.

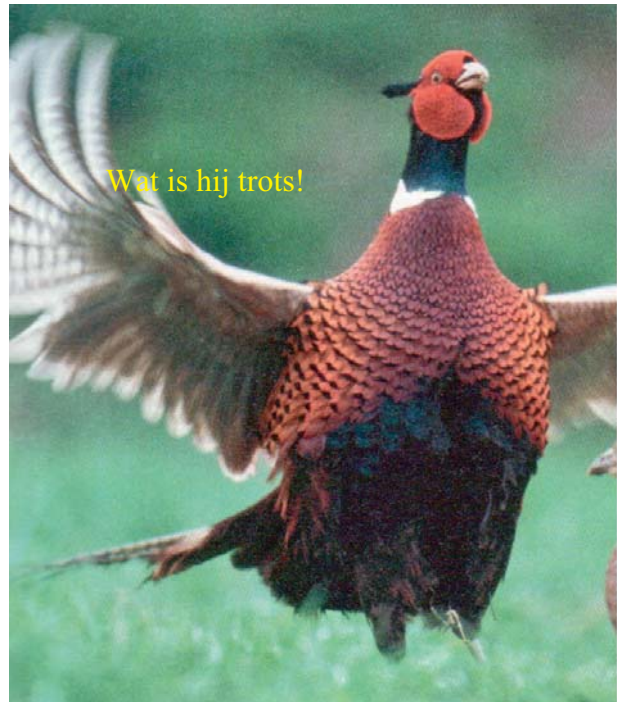
De volgende bedreigde vogels en zoogdieren houden zich nog bij voorkeur op in boomgaardbiotopen:

Zoogdieren: Vleermuis, Hazelmuis en verschillende andere zeldzame muizensoorten.

Vogels: Grasmus, Roodstaart, Groene Specht, Kleine Bonte Specht, Wielewaal, Patrijs en Steenuil.

Ook zijn er nog andere zeldzame vogelsoorten te vinden in sommige hoogstamboomgaarden:

Buizerd, Torenvalk, Fazant, Houtduif, Turkse tortel, Koekoek, Grijskopspecht, Specht, Witte Kwikstaart, Boompieper, Winterkoning, Heggenmus, Tuinfluiter, Zwartkop, Braamsluiper, Tjiftjaf, Grauwe Vliegenvanger, Withals Vliegenvanger, Zwarte Roodstaart, Kramsvogel, Merel, Pimpelmees, Koolmees, Boomklever, Geelgors, Vink, Groenling, Putter, Kneu, Goudvink, Huismus, Veldmus, Spreeuw, Gaai, Zwarte Kraai.

Ideale schuilplaatsen voor insecten en voor vogels.

Bloeiende hoogstamboomgaard langs de A12 te Duiven, Gelderland.

Deze hoogstamboomgaard van ruim 1 ha groot, waarin vele oude rassen voorkwamen, moest wijken voor industrie. Wat blijkt nu, er zijn in dit industriegebied vele groenstroken aangelegd die in omvang deze oude boomgaard overtreffen! Waarom niet laten staan?

Van bijzonder belang zijn boomgaarden als vogelbroedplaatsen.

Grond broedende vogels (Boompieper en Kievit) kunnen zich ongestoord vermeerderen zoals ook vogels die in bomen nestelen.

Sommigen van hen maakt hun nesten in/of op de takken (Vink, Putter).

Verscheidene zangvogels, uilen, spechten en vleermuizen zijn echter holen- of half holenbroeders.

De vereiste nesten voor deze vogels zijn bijna alleen in oudere, gedeeltelijk verrotte, holle boomstammen en takken voorhanden.

Met de sterke daling van afvalhout in de bossen hebben spechten onlangs zelfs toevlucht genomen in de verschillende fruitbomen in hoogstamboomgaarden.

Oude hoogstammen komen zodanig uit het oogpunt van bescherming van de natuur een hoge ecologische waarde toe.

Tevens komt het rijke insectenleven met de larven van deze insecten in hoogstamboomgaarden ten goede aan deze vogels.

Toch moet men niet de mening aannemen dat ondanks door de hoge ecologische waarde van oude hoogstammen, alleen oude afstervende fruitbomen in het landschap moeten voorkomen.

Bij de huidige algemene achteruitgang van de hoogstamboomgaarden, is hun functies wel groter geworden dan in vroegere tijden toen bijna elk jaar landbouwers niet langer hoogstamfruitbomen verzorgden of niet de goede kennis daarvoor hadden, de opbrengsten van die hoogstammen minder werden en daardoor zelfs als brandhout eindigden in de haard.

De echte fruitkwekers plantten toen laagstammen aan op het vrijkomen land.

Zelfs als de nu bestaande oude fruitbomen gespaard worden voor het rooien, zijn ze binnenkort na hun afsterven, wanneer deze dan als kale stammen voorkomen, minder aantrekkelijk voor broedvogels en bovendien minder aantrekkelijk sierornament in het landschap.

Ook van de kant van instandhouding van natuurbehoud is de laatste tijd vaak bepaald, dat als landschap bepalende ornamenten, gezonde, levensvatbare fruihoogstammen nodig zijn. Het zal daarom belangrijk zijn om de oude fruitopstanden op tijd, en geregeld door nieuwe hoogstamfruitbomen te vervangen.

Ook is het nodig om oude, holle en bijna dode bomen op bepaalde plaatsen te laten staan voor holenbroeders zodat die een nestplaats vinden er weer terug kunnen komen en zich vermeerderen.

Tegelijkertijd zal in het bos een redelijk deel afvalhout moeten blijven liggen om zo ook inheemse holenbroeders de gelegenheid te geven om ook hier weer te kunnen terug keren.

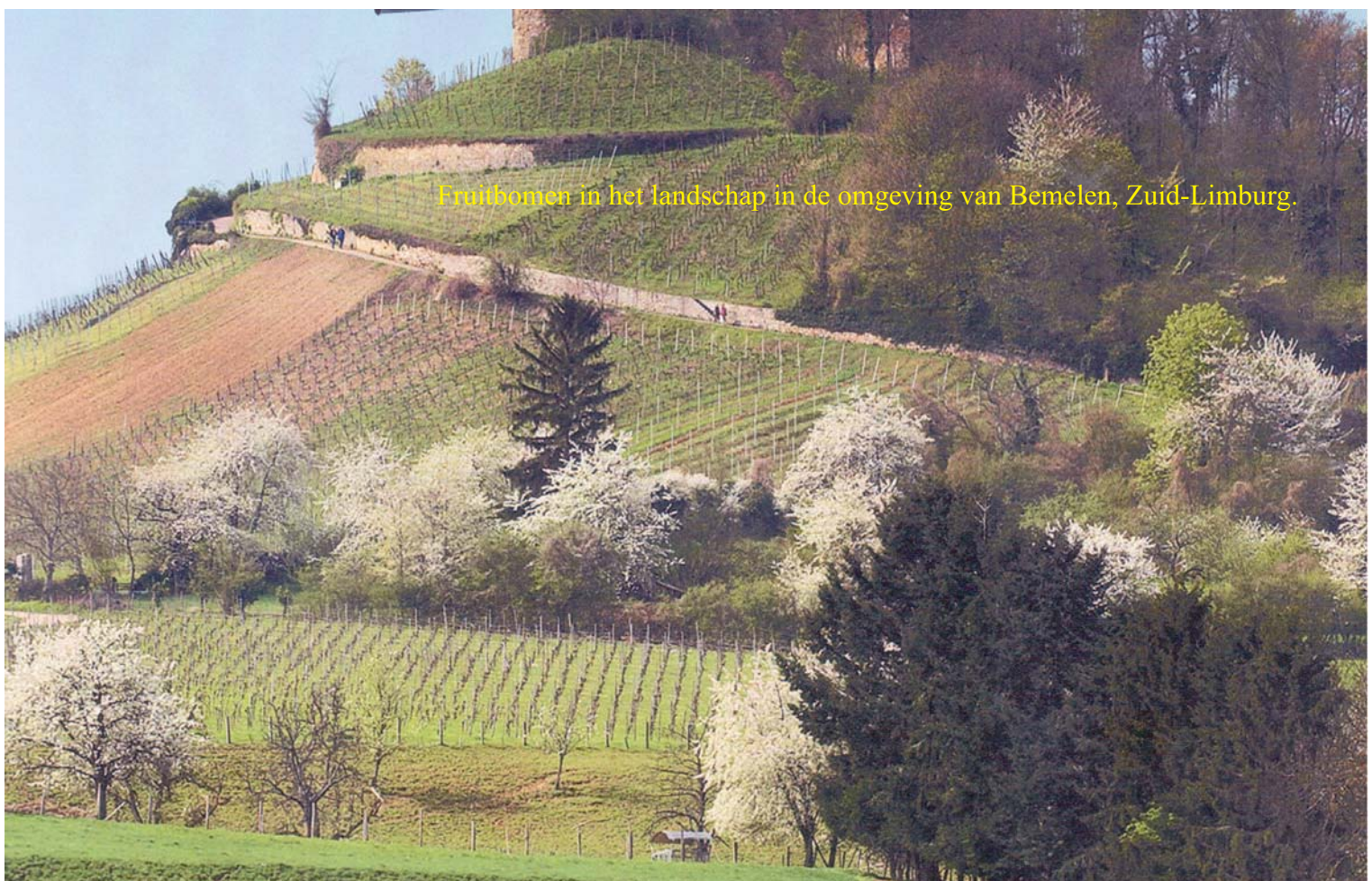
Deze opmerkingen over het karakter van de hoogstamboomgaarden en hun levenswijze gelden uiteraard alleen voor grote, gesloten boomgaarden zal blijven of worden gecreëerd.

De minimumnorm is te stellen 30 are, nog effectiever zou zijn meer dan 1 ha grootte.

Individuele fruitbomen of groepen van een paar fruitbomen in het midden van de landbouwgebieden met hoge intensieve activiteiten met bestrijdingsmiddelen en bemesting, zal voor ecologische systemen van weinig waarde zijn voor de fauna.

Het planten van individuele bomen zal visueel een gunstig effect te zien geven, maar hun ecologische waarde zal voor de bedreigde dieren in het wild twijfelachtige waarde hebben. Voor andere meer voorkomende dieren zoals mezensoorten zal het echter wel aantrekkelijk zijn.

Al met al zal de aanplant van hoogstamfruitbomen positief zijn voor de fauna. In zijn geheel en dus sterk aanbevelend.

Fruitbomen in het landschap in de omgeving van Bemelen, Zuid-Limburg.

Bijzondere vruchten

Ditmaal zullen wij in onze serie bijzondere vruchten enkele pruimenrassen behandelen.

Golden Japan

De Golden Japan stam tuit de U.S.A., hij wordt hier gerekend tot de zogenaamde kaspruimen en is ingedeeld bij de Prunus saliciana terwijl de gewone pruimen ingedeeld zijn bij de Prunus domestica.

De matig grote pruimen zijn zuiver rond van vorm, de gladde en glanzende schil is kanariegeel van kleur en heeft een lichtgrijze dauw. Meest heeft de vrucht aan de onderzijde en puntje.

Het vruchtvlees is volgeel van kleur, erg sappig en heeft een friszoete smaak met een abrikoosachtig aroma.

Kleine re vruchten zijn veel minder van smak. De vruchten moeten daarom veelal goed uitgedund worden.

De boom groeit sterk en wordt vrij breed. Bloeien doet hij vrij vroeg en wordt bestoven door June Blood en Beauty. Vruchten dragen doet hij vroeg, regelmatig en veel.

Monsieur Hâtif

De herkomst van de Monsieur Hâtif is niet met zekerheid te achterhalen, wel kan gezegd worden dat het een oud ras is.

De vruchten worden vrij groot en zijn wat langwerpigerond van vorm. De schil is donkerblauw tot paarsachtig. Het vruchtvlees is geel-oranjeachtig van kleur, goed sappig maar bij te rijp wat droger, stroperig en heeft een fijne smaak met een erg goed aroma. Te rijpe vruchten zijn flauwer van smaak. De steen laat goed los van het vruchtvlees.

De boom groeit matig sterk met wat hangende takken. Hij bloeit laat en heeft een goede bestuiver nodig waarvoor Victoria beschikbaar is.

Verder heeft het ras weinig last van ziekten. Een prima ras voor de liefhebber van dit ras.

Nectarine-pruim

De Nectarine-pruim stamt van origine uit Engeland.

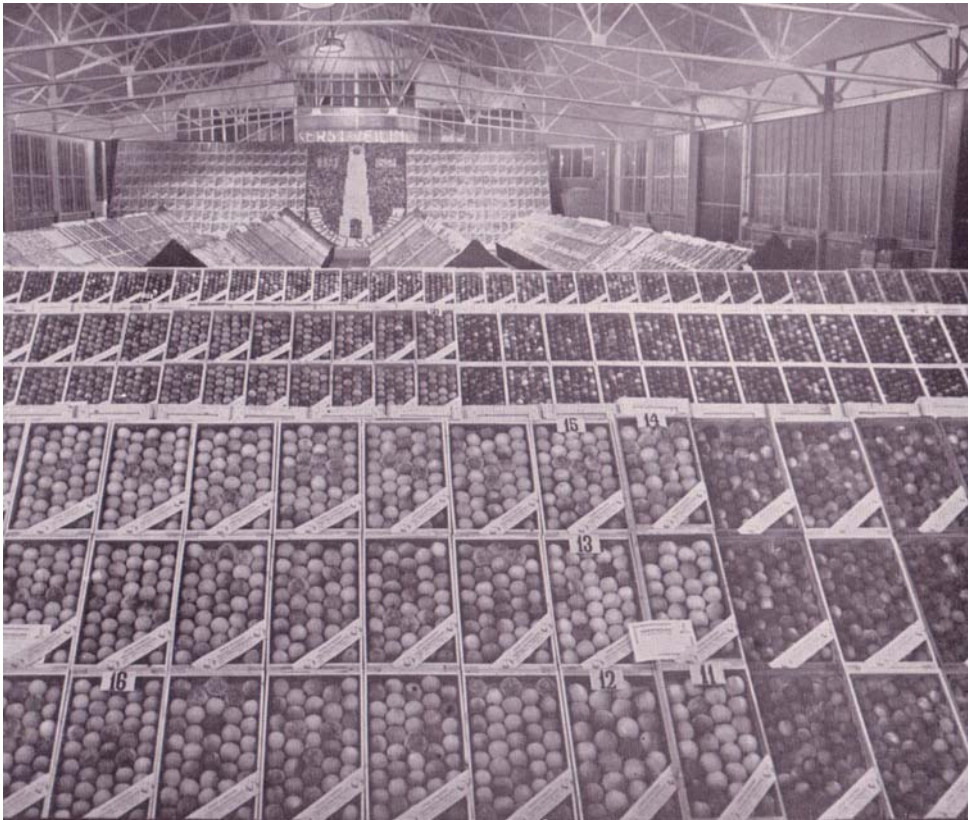
De mooie en vrij grote vruchten worden bijna geheel rond tot iets ovaal van vorm met een duidelijke naad. De kleur is violet met een rode doorschemering, vele lichte stippen zitten over de gehele schil verspreid en er ligt een witblauwachtige waas over de schil.

Het groengeelachtige vruchtvlees is vrij vast, erg sappig en heeft een fijne zoete smaak met een aangenaam honingachtig aroma. De steen zit zo goed als los van het vruchtvlees.

De boom groeit matig sterk en draagt matig vruchten die eind augustus rijpen.

Een goede bestuiver wordt wel aangeraden voor dit ras, goede bestuivers zijn, Csar, Early Laxton, Ontario en Victoria.

Kinderen komt en raadt
 wat er in de oven braadt,
Hoor hoe het knalt en sist
 snel wordt het opgedist,
Dat zijn stukjes van de appel
 die geelrode pofappel,
Kinderen haal snel een bord
 hang om een schort,
Open jullie mond
 en eet op die appels, terstond,
Die goudbruine gebakken appels
 ze smaken heerlijk hels.

Gourwe ouwe

Ditmaal een afbeelding van de
aanvoer op de kerstveiling van
Zaltbommel.

Let op de grote fruitkisten.

Laat uw eigen fruit ambachtelijk verwerken tot pure vruchtensappen!

- Leveringen al mogelijk vanaf slechts 600kg.
- Persrendement ligt op ongeveer 70%.
- Keuze uit Appelsap, Perensap of Appel/Perensap.
- Keuze uit 1 liter fles of 0,75 liter fles.
- Mogelijkheid tot bedrukken van etiket met eigen tekst en logo.

Meer informatie? Bel of mail naar: 0346 - 26 39 39 of info@schulp.nl.
Kijk ook eens op: www.schulp.nl

Ons idee is dat je samen sterker staat.

Als coöperatieve bank gelooft de Rabobank in de kracht van het collectief. Samen bereik je meer dan alleen. U kunt op meerdere manieren gebruik maken van onze kennis en die van onze klanten. Zo helpen ervaren ondernemers de starters. En helpen jongeren elkaar met financiën. Verder komen door samen te werken. Dat is het idee.

Samen bereik je meer dan alleen.

Rabobank. Een bank met ideeën.

www.rabobank.nl/graafschap-midden

